

Tárgytematika

Családszociológia

NGB_SM008_2

Tárgyfelelős neve: dr. Nárai Márta

Félév: 2012/13/1

Beszámolási forma: Vizsga

Tárgy heti óraszám: 3/0/0

Tárgy féléves óraszám: 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA

A tárgy a családszociológia legfontosabb fogalmainak megismerésére és alkalmazására épül. Alapvető cél, hogy a hallgatók megismerjék a családi élet alakulására ható tényezőket, a változási folyamatokat, a családon belüli kapcsolatok problémáit, illetve a családok működőképességét támogató szolgáltatásokat, annak érdekében, hogy majdán gyakorló ifjúságsegítőként jobban át tudják látni a hozzájuk forduló kliensek családi viszonyait, hathatósabban tudják segíteni problémáik megoldását.

A szemináriumokon kiadott feladatokkal a kurzus fejleszteni kívánja a hallgatók

- együttműködési képességét,
- kommunikációs készségét,
- problémamegoldó képességét,
- önállóságát,
- az információfeldolgozás képességét
- és a rendszerben való gondolkodást

TANTÁRGY TARTALMA

A tárgy foglalkozik a családi életformák sokféleségével, a család, mint társadalmi intézmény változásaival, a család társadalomtörténetével. A hallgatók megismerik a családi élet alakulására ható tényezőket, a családok működéséhez és működési zavaraihoz kapcsolódó társadalmi és szociális problémákat, illetve betekintést nyernek a családok működőképességét támogató szolgáltatásokba.

A félév során konkrétan az alábbi témakörök feldolgozására kerül sor:

- Alapfogalmak: család, rokonság, családtípusok, családformák, háztartások. A család mint rendszer.
  - A család társadalmi meghatározottsága, a családösszetétel változásai.
  - A családi életformák pluralizációja – a család változása és a házasság terén napjainkban megfigyelhető változások.
  - A család funkciói és változások e funkciókban. Döntések a családban.
  - Családon belüli munkamegosztás. Nemek és szerepek, szerepkonfliktusok.
  - A párkapcsolatok dinamikája, illetve házasságra felkészítő szerepük.
- A párválasztás szociokulturális összetevői és szociológiai problémái.
- Népesedés és család. A születésszám változásai. Előregedő társadalom. A terhesség-megszakítások alakulása, társadalmi megítélése.
  - A gyermekvállalás attitűdjei, társadalmi támogatottsága. Gyermekvállalás és a

- munkavégzés összeegyeztetése, ennek nehézségei, konfliktusai. Család és/vagy karrier?
- A család fejlődése, családi életciklusok. Szülés – születés – szülővé válás. Családi szocializáció. Gyermeknevelés és érték közvetítés a családban. Családi kapcsolatrendszer.
  - Házasságok stabilitása és instabilitása. A válás folyamata, a gyermekek és felnőttek megbirkózása a válással.
  - Családi és házassági konfliktusok keletkezése, formája és dinamikája. Változás és konfliktuskezelés a családban.
  - Diszfunkcionalitás a család működésében. Deviancia a családban. A deviáns viselkedések és a családi kapcsolatok változásai.
  - Bántalmazás és erőszak a családban.
  - Életútinterjú, mint a család hatását (is) feltáró kvalitatív vizsgálati módszer
-

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

Az értékelés 1–5-ig terjedő érdemjegy formájában történik a szemináriumi feladatok teljesítése, illetve a szóbeli vizsga alapján.

A félév során teljesítendő feladatokra és a szóbeli vizsga feladatára összesen 150 pontot lehet kapni. Érdemjegyek: 0–75 pont: elégtelen (1); 76–92 pont: elégséges (2); 93–110 pont: közepes (3); 111–129 pont: jó (4); 130–150 pont: jeles (5)

A szemináriumokon a következő feladatokat kell teljesíteni:

- A szemináriumokon megadott feladatok teljesítése (csoportmunkában való részvétel, cikkgyűjtés stb.; mindig aktuálisan kerül megbeszélésre)
- Két zárthelyi dolgozat írása a félév során (max. 30–30 pont)
- A félév során a megadott szakirodalmak közül egy szabadon választott irodalom írásban történő feldolgozása (irodalom összegzése + saját reflexiók) (határidő: november 15.) (Times New 12-es betűméret, max. 1,5-es sortáv, 3–5 oldal) (max. 20 pont)
- Filmreflexió: a szemináriumokon közösen megtekintett rövidfilmek közül egy film mondanivalójának összegzése, illetve a látottakkal kapcsolatosan saját vélemény, gondolatok megfogalmazása (határidő: aktuálisan kerül megbeszélésre.) (Times New 12-es betűméret, max. 1,5-es sortáv, 1–2 oldal) (max. 10 pont)
- Életútinterjú készítése és dokumentálása (Times New 12-es betűméret, max. 1,5-es sortáv, 5–9 oldal) (beadás határideje: december 20.), majd szóbeli vizsgán való prezentálása (ppt felhasználásával kb. 15 percen) (max. 25 + 35 pont) (A prezentáció pontozásának szempontjai: előadás módja, tartalma, ppt-k minősége, információ tartalma, 'olvashatósága')
- Plusz feladatként vállalható az egyes témakörökhöz tartozó résztémák szakirodalmak/oktató által adott jegyzetek alapján történő feldolgozása és szemináriumon történő prezentálása (ppt felhasználásával kb. 15–25 percen). Egy résztéma kidolgozására párban lehet jelentkezni.

A félév szóbeli vizsgával zárul, ahol az életútinterjút kell megadott szempontok alapján prezentálni (ppt felhasználásával) az oktató és a társak előtt, kb. 15-20 percen

A foglalkozásokon való részvétel kötelező, háromnál több óráról való igazolatlan hiányzás a tárgy el nem fogadását (aláírás megtagadása) vonja maga után.

KÖTELEZŐ IRODALOM

Kötelező irodalom:

Andorka Rudolf (2006) *Bevezetés a szociológiába*. Második javított és bővített kiadás. Szerkesztette: Spéder Zsolt. Osiris, Budapest. A családról szóló fejezet.

Ajánlott irodalom:

- Albert Fruzsina–Dávid Beáta (2005) Férfiak és nők a családban egy kétgenerációs vizsgálat tükrében. In: Szerepváltozások. Jelentés a férfiak és nők helyzetéről 2005. TÁRKI – ICSSZEM, Bp. 102–121. o.
- Andelson, E. – Fraiberg, S. (1996): Elhagyott anya, elhagyott gyermek. In: Gyermek – család – társadalom. HRSZPE, Bp. 151–177, o.
- Andersson, Magdalena (2006) Mire jó a nemek egyenlősége? In: Giddens, A. – Diamond, Patrick (szerk.): Írások az egyenlőtlenségről, az egyenlősdiről – és az új egyenlőségről. Napvilág Kiadó, Bp. 223–237. old.
- Andorka Rudolf (1991) „A házasulók társadalmi helyzete egymáshoz viszonyítva” In: Utasi Ágnes (szerk.) Társas kapcsolatok. Gondolat, Bp. 20–39. o.
- Aries, Philippe (1984) Gyermek, család, halál. Gondolat, Bp.
- Badinter, E. (1999) A szerető anya. Csokonai Kiadó, Bp.
- Bálint M. – Köllő I. (2008) Gyermeknevelési támogatások. In: Fazekas K. – Cseres-Gergely Zs. – Scharle Á. (szerk.) Munkaerő-piaci Tükör 2007. MTA Közigazgatás-tudományi Intézet – OFA, Budapest. 54–72. o.
- Bányai Emőke (2004): Intenzív családmegtartó szolgáltatások. In: *Család, gyermek, ifjúság, 2004/6. 6–21. old*
- Beck, Ulrich (2003): Én én vagyok: a nemek egymás nélkül, egymással és egymással szemben a családon belül és kívül. In: A kockázat társadalma. ARTT – Századvég. Budapest. 182–321. old.
- Berg, I. K. (1995) Konzultáció sokproblémás családokkal. Speciális problémák. Animula, Bp. 143–163. o.
- Blaskó Zsuzsa (2005) Dolgozzanak-e a nők? A magyar lakosság nemi szerepekkel kapcsolatos véleményének változásai, 1988, 1994, 2000. In: Demográfia 2–3. 159–187. old.
- Blaskó Zsuzsa (2006) Nők és férfiak – keresőmunka, házimunka. Kutatási jelentések. 82 (1) KSH NKI, Budapest.
- Blaskó Zsuzsa (2009) Családtámogatás, gyermeknevelés, munkavállalás. In: Demográfiai Portré. KSH NKI, Budapest. 41–51. o.
- Blaskó Zsuzsa (2010) Meddig maradjon otthon az anya? – A gyermekfejlődés szempontjai. In: Esély. 3. 89–116. o.
- Bognár Gábor – Telkes György (1994) A válás lélektana. Bp., KJK.
- Buda Béla (1986) Az alkoholizmus családpatológiája és családterápiája. In: Alkoholológia. 3. 8–16. o.
- Bukodi Erzsébet (2002) Ki kivel (nem) házasodik? A partnerszelekciós minták az egyéni életútban és a történeti időben. In: Szociológiai Szemle. 2002/2. 28–58. o.
- Bukodi Erzsébet – Róbert Péter (1999) A nők munkaerő-piaci részvétele és a gyermekvállalás. In: Statisztikai Tükör. 4. 201–224. o.
- Cseh-Szombathy László (1979) Családszociológiai problémák és módszerek. Bp., Gondolat
- Cseh-Szombathy László (1985) A házastársi konfliktusok szociológiája. Bp., Gondolat. 51–83. old.
- Cseh-Szombathy László (1994) Értékváltozások a magyar családban. In: INFO-Társadalomtudomány. 30.
- Cseh-Szombathy László (2000) A házasság minősége. In: Elekes Zsuzsanna – Spéder Zsolt (szerk.) Törések és kötések a magyar társadalomban. ARTT – Századvég, Bp. 239–254. o.
- Csurgó Bernadett – Megyesi G. Boldizsár (2006): Családi döntések, munkamegosztás és társadalomszerkezet. In: Kovách Imre (szerk.): Társadalmi metszetek. Hatalom, érdek, individualizáció és egyenlőtlenség a mai Magyarországon. Bp., Napvilág Kiadó
- Dóra Ilona (2001) Lakásváltozások és családi életciklusok. In: Statisztikai Szemle. 12. 984–1000. o.
- Dowling, E. – Barnes (2001) Együttműködés a gyermekekkel és szüleikkel a különélés és a válás során. Coincidencia Kft., Bp.
- Drjenovszky Zsófia (2009) A szülési szabadság hosszának vizsgálata az első gyermek vállalását követően. In: Szociológiai Szemle. 3. 116–146. o.
- Elekes Zsuzsanna – Paksi Borbála (2000) A család hatása a fiatalok alkohol és drogfogyasztására, valamint egyéb viselkedészavaraira. In: Spéder-Zsolt–Tóth Pál Péter (szerk.) Emberi viszonyok. ARTT-Századvég, Bp.
- Faragó Tamás (2000) Házastársi konfliktusok a 18. században az egykorú források tükrében. In:

- Elekes Zs.–Spéder Zs. (szerk.) Törések és kötések a magyar társadalomban. Andorka R. TTT.–Századvég K., Budapest. 331–348.o.
- Fitness, Julie (2006) Viszlát, fekete báránycám! A családi elutasítás okai és következményei. In: Williams, K.D. – Forgas, J.P. – Hoppel, W. (szerk.) A társas kirekesztés pszichológiája. Kairosz Kiadó, Bp. 270–284. old.
- Fuchs, V.R. (2003) A nemek közötti gazdasági egyenlőtlenségekről. Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest.
- Goldschmidt, D.(1991) Családvédelem – családsegítés. In: Család és alkohol. Bp., OAI. 109–120. o.
- Gödri Irén (2001): A házassági kapcsolatok minősége és stabilitása. Bp., KSH 36-46. old.
- Gregor Anikó (2008) „Ha volna két életem...” A szerepkonfliktusból fakadó feszültségek a nyugat-európai, a poszt szocialista országok és az USA-beli nők között. In: Szociológiai Szemle. 2008/2. 87 – 110. o.
- Hajnal Ágnes (2006) A szülők válásának hatása a gyermekek életminőségére serdülőkorban. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 245–252. old.
- Harcza István (1992) Család és ifjúság. In: Rendszerváltás és ifjúság. MTA PTI, Budapest.
- Hegyiné Ferch Gabriella (2003) Családp pszichológia. Bp., Corvinus K.
- Herczog Mária (2005) A családon belüli erőszak kutatásának előzményei és családi viszonyok vizsgálata Magyarországon. In: Virág György (szerk.) Családi iszonyok. KJK –KERSZÖV, Bp. 53–61. old.
- Herman Erzsébet – Berlin Iván (1989) Családterápia pszichoszomatikus betegségekben. In: Füredi J. (szerk.) Családterápiák. Akadémiai K., Bp. 98–124. o.
- Hernádi M. (1989) Válni veszélyes! Családbomlás Magyarországon. Háttér lap- és könyvkiadó, Budapest.
- H. Sas Judit (1984) Nőies nők és férfias férfiak. Akadémiai K., Bp. 126–129. o.
- Kamarás Ferenc (2005) Családalapítás és gyermekvállalás Európában. Kérdések és kérdőjelek. In: Nagy I. – Pongrácz Tiborné – Ióth I.Gy. (szerk.) Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. TÁRKI – Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Budapest. 87–101. o.
- Kelemen Gábor (1993) A családi krízis intervenciója alkoholizmus esetében. Szünetbetegségek In: Addictologica Hungarica. 1. 28–38. o.
- Kopp Mária – Skrabski Árpád (2001) A házasság és család válságának újraértelmezése a mai magyar társadalomban. In: Mentálhigiéné és Pszichoszomatika. 3. 5–19. old.
- Kopp Mária–Skrabski Árpád (2006) A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 220–232. old.
- Kopp Mária–Skrabski Árpád (2006) Gyermekvállalás és életminőség. In: Kopp Mária–Kovács Mónika E. (szerk.) A magyar népesség életminősége az ezredfordulón. Bp., Semmelweis K. 253–262. old.
- Köllő J. (2008) A gyermeknevelési támogatások munkaerő-piaci hatásai. In: Nagy G.(szerk.) Jóléti ellátások, szakképzés és munkakinálat. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest. 31–56. o.
- Kőszegi Erika (2004) Idősek a családban www.csaladinet.hu
- Krantzler M. –Krantzler P. (1999) A kreatív válás. Hogyan tegyük életünket boldogabbá és eredményesebbé a válás alatt és után. Alexandra Kiadó, Budapest.
- McLaren, Angus(2002) Szexualitás a 20.században. Osiris, Bp. (Összegzés 297–305. old.
- Mead, Margaret (1972): „Nem és temperamentum” In: Kemény István (szerk.): A szexuális élet szociológiája. Bp., KJK. 53–148 o.
- Medgyesi Márton (2002) Nemzedékek közötti családi transzferek. In: Társadalmi riport. TÁRKI, Budapest.
- Minuchin (1996) Széthulló családok. In: Gyermek – család–társadalom. HRSZE. 245–267. old.
- Minuchin, P. – Calapinto – Minuchin, S. (2001) Krízisről krízisre. A szegény családok segítése. Animula, Bp. 21–35. o.
- Minuchin, P. – Colapinto, J. – Minuchin, S. (2002) A családi rendszer változását segítő eljárások. In: Krízisről krízisre. A szegény családok segítése. Bp., Animula, 74–99. old.
- Nagy Beáta (2009) A munkavállalás és gyermekvállalás paradoxona – bevezető gondolatok. In:

Szociológiai Szemle. 3. 81–91. o.

Neményi Mária (2000) Deprivált családok gyermekei – ahogy a védőnők látják. In: Spéder Zsolt–Tóth Pál Péter (szerk.) Emberi viszonyok. ARTT-Századvég, Bp. 209–307. o.

Neményi Mária (szerk.) (1988) A család pro és kontra. Bp., Gondolat.

Neményi Mária (1998) Testükbe zárva. Bp., Új Mandátum. 52–67. o.

Neményi Mária (2000) „Új család – új modell”. In: Schadt Mária (szerk.) Családszociológiai szöveggyűjtemény. Comenius. Pécs.

Neményi Mária – Takács Judit (2005): Változó család – változó családpolitikák. In: *Szociológiai Szemle* 2005/4. 3–36. old.

Nguyen, L.L.A. (2005) Férfiak és nők a munka világában. Nemi szerepek a munkahelyen. In: Magyar Pszichológiai Szemle. 2. 11–134. o.

Novák Judit – Barcy Magdolna – Füredi János – Kapusi Gyula (1991) Párt(t)a(t)lanul. A társadalmi változások hatása a családban zajló folyamatokra. In: *Psychiatria Hungarica*. 3. 231–241. o.

Paksi Veronika – Szalma Ivett (2009) Mikor vállaljunk gyermeket? In: *Szociológiai Szemle* 3. 92–115. o.

Phillips, Roderick (2004) Amit Isten összekötött... A válás rövid története. Bp., Osiris (A válásszám növekedésének magyarázata 318–333 old)

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1992) Kik is azok a „sokgyermekesek”? In: *Szociológiai Szemle*, 1992. 2. 93–109. old.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1994): Serdülőkorban szült anyák társadalmi, demográfiai jellemzőinek longitudinális vizsgálata. Bp., KSH –NKI 7-22 old.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1991): Sokgyermekes családok. Bp., KSH. NKI. 7–15. o.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1996) Gyermeket nevelni. In: Társadalmi riport, 1996. Bp., TÁRKI. 332–351. old.

Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit (1997) A gyermekvállalási magatartás alakulása. In: Szerepváltozások. Szerk.: Lévai Katalin – Tóth István György. Bp., KN. 86–106. o.

Pongrácz Tiborné (1999) Terhességmegszakítások a számok és a lakossági vélemények tükrében. In: *Századvég*. 1999/ Tél 59–73. o.

Pongrácz Tiborné – Spéder Zsolt (2003) Élettársi kapcsolat és házasság – hasonlóságok és különbségek az ezredfordulón. In: *Szociológiai Szemle*. 2003/4. 55 – 75. o.

Pongrácz Tiborné (2005): Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai. In: Szerepváltozások. Jelentés a férfiak és nők helyzetéről 2005. TÁRKI – ICSSZEM, Bp. 73–87. old.

S. Molnár Edit – Pongrácz Tiborné – Kamarás Ferenc – Hablicsek László (1998) Házasságon kívüli születések. Bp., KSH-NKI., Kutatási jelentései.

S. Molnár Edit (1997) Gyermeküket egyedül nevelő anyák. In: *Demográfia*. 2–3. 43–51. old.

S. Molnár Edit (1998) A munkahely biztonsága és a gyermekvállalás konfliktusai a 18–40 éves férfiak és nők körében. In: *Demográfia*. 2–3. 206–233. o.

S. Molnár Edit (1999) Családi értékek, magatartások, demográfiai tendenciák. In: *Századvég*. 1999/ősz 21–31. o.

Simonyi Ágnes (2002) Családok peremhelyzetben városban és falun. In: *Szociológiai Szemle* 2002/4. 131–143. old.

Simonyi Ágnes (1995) Munka nélkül. Családi alkalmazkodási stratégiák és hiányuk. In: *Az államtalanítás dilemmái: szociálpolitikai kényszerek és választások*. Bp. ATA. 193–213. o.

Somlai Péter (1995): Bizonytalanul. A családok helyzete Kelet-Közép-Európában. In: *Esély*. 2. 47–59. o.

Somlai Péter (1999): A sokféleség zavara, a családi életformák pluralizációja Magyarországon. In: *Demográfia*. 1–2. 38–47. o.

Somlai Péter (1997) Szocializáció. Bp., Corvina. 148–169. o.

Somlai Péter (1999) A sokféleség zavara: a családi életformák pluralizációja Magyarországon. In: *Demográfia* 1–2. 38–47. o.

Somlai Péter (2002) Húsz év. Családi kapcsolatok változásai a 20. sz. végi Magyarországon. ÚMK, Budapest.

Spéder Zsolt (2005) Az európai családformák változatossága. Párkapcsolatok, szülői és gyermeki szerepek az európai országokban az ezredfordulón. In: *Századvég*. (Új évfolyam) 2005/3. 3–49. o.

Spéder Zsolt – Kapitány Balázs (2006): Szülővé válás az ezredforduló után: a strukturális

- körülmények és a tudati tényezők szerepe az első gyermek vállalásakor. In: Társadalmi riport 2006. Bp., TÁRKI 183-204 old.
- Sulyok Brigitta (1999) A gyermekes családok gazdálkodási, jövedelmi viszonyai. In: Az önkormányzati segélyezés és a segélyezett családok életkörülményei. Bp., KSH.
- Szabóné Kármán Judit (2004) Családgondozás, krízisprevenció. Bp., Medicina
- Szakolczai György (2005) A rendszerváltozás és a politikai váltógazdaság demográfiai hatásai. In: Demográfia. 2–3. 254–280. old.
- Szarvák Tibor – Szoboszlai Zsolt (2000) Családok pozíciói a városi résztársadalmakban. In: Esély 5. 71–86. o.
- Szöllősi Gábor (2005) A családon belüli erőszak differenciáltsága – Különbségek a nevek, a felfogások és a helyszínek szintjén. In: Virág György (szerk.) Családi iszonyok. KJK – KERSZÖV, Bp. 65–87. old.
- Szukicsné Serfőző Klára (1995): Az egyszülős családok társadalmi és demográfiai jellemzői. Bp., KSH.
- Tóth Olga (1992) Az első gyerek születése, mint az életút fordulópontja. In: Társadalomkutatás. 1. 40–46. o.
- Tóth Olga (1994) „A női életút Magyarországon” In: Hadas Miklós (szerk.) Férfiuralom. Replika Kör, Bp. 223–234. o.
- Tóth Olga (1995) Attitűdváltozások a női munkavállalás megítélésében. In: Szociológiai Szemle. 1. 71–86. o.
- Tóth Olga (1998) Családtörténetek kétfelől: férfi és női megközelítés. In: Szociológia emberközelben. Bp., Új Mandátum. 213–228. o.
- Utasi Ágnes (1999) Partnerkapcsolatok és individualizálódás. In: Demográfia. 1–2. 25–34. o.
- Utasi Ágnes (2002) Társadalmi integráció és családi szolidaritás. In: Educatio. Ősz. 384–403. o.
- Változó család fogalma. Az együttélés és nem családi jellegű házastársi kapcsolatok hatása. (2000) In: Demográfia. 2–3. 32–46. o.
- Vaskovics László (2002) : A család fejlődése Európában. In: *Educatio* 3. 349–364. o.
- Vukovich Gabriella (2006) Az elvált apák helyzetének néhány aspektusa. In. Társadalmi riport 2006. TÁRKI, Bp. 267–287. old.